

YORUM

Adnan NAS
adnan.nas@tr.pwc.com

Kollektif Akıl ve Rekabet Kültürü

Uzunzamandır kriz sonrasında yeniden şekillenecek olan dünya düzeninde kendini iyi konumlandırmak için Türkiye'nin önünde fırsatlar olacağını, kolektif akıl ve stratejik kararlılıkla bunları iyi değerlendirmek gerektiğini belirtiyoruz. Ancak kabul edelim ki kolektif akıl ve stratejik kararlılık, şimdiye kadar geçmişte çok iyi sınav verdiğimiz alanlar değil. Yani içinde bulunduğumuz zamanda pek çok bakımdan ilk defa başarmamız gereken testler, aşmamız gereken çitler olacak. Geçtiğimiz hafta sonunda Toronto'da toplanan G-20 zirvesi öncesinde ABD, finans sistemi ve sektörü ile ilgili etraflı önlem paketini uzun tartışmalardan sonra Kongre'de karara bağlayarak, Çin de Yuan'ın - Euro'nun dolar karşısında değer yitirmesi sayesinde - sınırlı bir ölçüde değerlendirilmesine izin vererek küresel düzende yeni bir dengeye doğru adımlarını hızlandırdılar. Yani bizim açımızdan yeni pozisyonumuzu şekillendirmek için bir yandan zaman daralırken, öte yandan ekonomik performans ve ihracat bakımından çok bağımlı olduğumuz AB sistemindeki sıkıntılar ve belirsizlik, işimizi bir kat daha zorlaştırıyor.

Küreselleşmeden yana, sermayesine karşı

Sık sık değindiğimiz genç ve dinamik nüfus, düşük hanehalkı borçluluk düzeyi, çeşitlenmiş ve deneyimli özel sektör gibi avantajlarımıza rağmen işimizi zorlaştıran başka unsurlar da var. Öne çıkan başlıca zaaflarımızdan biri, gelişmenin epeydir temel güdülerinden biri olduğu anlaşılan rekabet ve verimlilik konusunda kolektif bir aklın ve bilincin toplumda yaygınlık kazanmış olmaması.

Gerçekten, son onbeş yılda mecburen ve ayakta kalabilmek için uyum gösterme çabalarımız olmasına rağmen, rekabetten fazla hoşlandığımız söylenemez. Bu da doğal, çünkü verimlilik tartışmaları gündemimizde yeni yeni, o da çok yetersiz bir biçimde yer alıyor. Reel ekonomi konuşmaya başladığımız zaman hatırladığımız ve hatırlattığımız tek konu hala sadece üretim oluyor. Oysa küreselleşme ile birlikte üretimin tek başına yeterli olmadığı, aynı kalitede malı daha ucuza üretmenin zorunlu olduğu, artık üreticinin

değil, tüketicinin karar verici haline geldiği çoktan biliniyor.

Haziran sonunda yapılan bir araştırma, bu bakımdan ilginç. Kanada'nın Canada.com sitesi ile İnsos'un ortaklaşa yaptığı araştırma, Türkiye'de insanların Çin, Brezilya ve Hindistan kadar yüksek düzeyde olmasa da küreselleşmeye olumlu baktığını, buna karşılık yabancı sermaye'ye en fazla karşı çıkan grup olduğunu ortaya koymuş. Yabancı sermaye esas itibarıyla küresel sermaye olduğu için "küreselleşmeden yana ama küresel sermayeye karşı" gibi mantıklı bir şekilde açıklanması güç bir kolektif akıl ile karşı karşıyayız.

Zengin olmak mı, zenginlik üretmek mi?

Aslında bu sonucun daha doğru bir yorumu, muhtemelen küreselleşmenin anlamını pek fazla kavramadığımız şeklinde yapılabilir. Küresel sermaye karşılığı da, muhtemelen sermayenin bir üretim faktörü olarak değil, servet olarak algılandığını gösteriyor. Kısaca toplumun bilgilendirilmesi bağlamında ciddi bir eksiklik sözkonusu.

Bu soruna başka bir açıdan da yaklaşabiliriz. Gelişmiş batı toplumlarında yüzyıllar öncesinde başlayan ve Adam Smith ile stratejik bir içerik kazanan refah ve zenginlik üretme arayışını bizde pek görmüyoruz. Daha edilgen ve en güçlü olduğumuz dönemlerde bile yaratılmış zenginlikten pay almaya yönelik sınırlı bir çabadan söz etmek ise mümkün.

Sadece kaba üretimi düşünüp katma değere odaklanmayı ihmal ettiğimizde de bu olabilir. Sermaye de dahil üretim faktörlerini etkin kullanıp rekabetçi ve verimli bir üretim yapısı tasarlamadaki gecikmemizin, bugün tartışıp durduğumuz cari açık ya da işletmelerde küçük ölçek gibi sorunlarımızın oluşmasındaki payı da inkar edilemez.

Nasıl yararlanacağını bilmek

Nitekim son yıllara gelinceye kadar el atmadığımız arge yatırımlarında da önemli bir gecikme içindeyiz. Bunu hızlandırmanın en kestirme yolu da, küreselleşmenin sağladığı fırsatlardan yararlanarak küresel ölçekteki arge yatırımları için Türkiye'yi bir üs ve merkez haline getirmek. Yani küresel sermayeye karşı olmak bir yana, nasıl olur da daha fazla sermayeyi bu topraklara çekebiliriz diye düşünmemiz gerekiyor. Şimdiye kadar yapılmış küresel yatırımlardan, yurtiçi katma değer konusunda daha fazla yararlanmanın da teknoloji ve yenilikçilik odaklı stratejik tasarım ve mevzuat oluşturma konusundaki becerimize bağlı olduğunu unutmamalıyız.

Son yıllarda mali disiplin yönünden gösterdiğimiz stratejik kararlılığı, reel ekonomimizin yapılandırılmasında ve işletmelerimizin dönüştürülmesinin desteklenmesinde, faktör verimliliğimizin yükseltilmesinde de gösterirsek işimiz kolaylaşır.